C/2024/2807

23.4.2024.

# PREPORUKA VIJEĆA (EU)

## od 12. travnja 2024.

## o ekonomskoj politici europodručja

(C/2024/2807)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 136. u vezi s člankom 121. stavkom 2.,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 1466/97 od 7. srpnja 1997. o jačanju nadzora stanja proračuna i nadzora i koordinacije ekonomskih politika [1], a posebno njezin članak 5. stavak 2.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1176/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenoga 2011. o sprečavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža [2], a posebno njezin članak 6. stavak 1.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

budući da:

(1) Suočeno s velikim gospodarskim šokovima tijekom posljednjih godina gospodarstvo europodručja pokazalo je otpornost, zahvaljujući, među ostalim, snažnom, koordiniranom i pravodobnom odgovoru politika, ali u posljednje je vrijeme izgubilo zamah. Nakon znatnog oporavka 2021. i 2022. očekuje se da će se rast u europodručju usporiti na 0,6 % u 2023. Iako postaju umjerenije, visoke potrošačke cijene za većinu robe i usluga ostavljaju teške posljedice na gospodarstvo unatoč padu cijena energije, a vanjska potražnja ne pruža jaku potporu. Istodobno se u cijelom gospodarstvu osjeća učinak postroživanja monetarne politike. Pozitivno je što je tržište rada i dalje snažno; stopa nezaposlenosti na rekordno je niskim razinama, pri čemu postoje razlike među državama članicama i njihovim regijama, dok su stope sudjelovanja i zaposlenosti na rekordno visokim razinama, iako se pojavljuju znakovi usporavanja. U 2024. očekuje se postupan oporavak u pogledu rasta, za 1,2 %, na temelju kontinuiranog povećanja zaposlenosti i realnih plaća, dok će inflacija i dalje padati. Gospodarske izglede i dalje karakteriziraju velika nesigurnost i rizici, ponajprije zbog tijeka agresivnog rata koji Rusija aktualno vodi protiv Ukrajine i stanja na Bliskom istoku nakon brutalnih i neselektivnih terorističkih napada Hamasa na Izrael, što bi moglo uzrokovati ponovne prekide u opskrbi energijom sa znatnim učinkom na cijene energije, kao i rizici povezani sa strukturnim usporavanjem u Kini. Nadalje, odgođeni učinak politika za borbu protiv inflacije i njihove moguće posljedice na gospodarsku aktivnost mogu povećati rizike u pogledu gospodarskih izgleda. Izglede narušavaju i strukturne promjene koje su posebno povezane sa sve većim učinkom klimatskih promjena, kao što pokazuju ekstremni vremenski uvjeti te dosad nezabilježeni šumski požari i poplave.

(2) Nakon vrhunca zabilježenog u listopadu 2022. ukupna inflacija u europodručju smanjila se, uglavnom potaknuta padom cijena energije, ali i postupnim širokim ublažavanjem cijena drugih komponenata. Međutim, inflacija u području hrane i usluga i dalje je visoka te osobito pogađa najranjivije osobe, a inflacijski pritisci i dalje su znatni u nizu država članica. Predviđa se da će se inflacija u 2024. smanjiti na 3,2 %, što znači da će ostati iznad cilja Europske središnje banke (ESB) od 2 %, uz pad na 2,2 % u 2025. Postupku dezinflacije doprinosi najbrže i najveće povećanje kamatnih stopa ESB-a od uspostave ekonomske i monetarne unije (EMU). Prinosi na državne obveznice u europodručju povećali su se, ali rasponi su ostali relativno stabilni. ESB je u više navrata izrazio svoju predanost održavanju visokih kamatnih stopa koliko god je potrebno kako bi se inflacija svela na ciljanu razinu te je pojasnio da će se u budućem smjeru monetarne politike i dalje primjenjivati pristup utemeljen na podacima.

[1] SL L 209, 2.8.1997., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj.
[2] SL L 306, 23.11.2011., str. 25., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

(3) Šok povezan s cijenama energije smanjio je troškovnu konkurentnost u europodručju, posebno u energetski intenzivnijim državama članicama i industrijama. Dosad je negativan učinak viših troškova bio ublažen kretanjima deviznog tečaja i privremenim mjerama koje su vlade poduzele kako bi poduprle poduzeća i ranjiva kućanstva. Međutim, visoki troškovi energije, zajedno s razlikama u energetskom intenzitetu gospodarstava država članica te razlikama među državama članicama u nabavi energije, kao i razlike u strukturama tržišta i odgovorima politika, doprinijeli su velikim razlikama u inflaciji u europodručju. Unatoč smanjenju cijena energije 2023. te su se razlike u inflaciji do sada samo djelomično smanjile. Zajedno s disperzijom rasta plaća tijekom protekle dvije godine, razlike u cijenama, ako budu i dalje prisutne, mogle bi dovesti do razlika u konkurentnosti država članica europodručja i doprinijeti makroekonomskim neravnotežama koje bi mogle ugroziti pravilno funkcioniranje europodručja. Stoga je važno odgovoriti na sve makroekonomske neravnoteže. Srednjoročna sposobnost europodručja i država članica da ojačaju produktivnost djelomično ovisi o sposobnosti održavanja inovacija i ulaganja. U tom bi pogledu perspektiva u pogledu cijena i troškova energije koji bi mogli biti trajno viši od onih trgovinskih partnera, trajni jaz u rastu produktivnosti u odnosu na usporediva gospodarstva i sve veći rizik od geoekonomske rascjepkanosti stavili gospodarstvo europodručja u nepovoljan položaj.

(4) Trenutačno makroekonomsko okruženje obilježeno je kontinuiranom nesigurnošću, visokom inflacijom i ugroženom konkurentnošću europodručja te zahtijeva ambiciozan program politika. Kratkoročno, osiguravanje povratka inflacije na ciljnu vrijednost ESB-a od 2 % i dalje je prioritet. Osim toga, kontinuirane razlike u stopama inflacije među državama članicama mogle bi dovesti do razlika u konkurentnosti. Trebalo bi izbjeći da se fiskalnom politikom doprinese inflacijskim pritiscima. Realni dohodak smanjio se 2022., zbog čega se kretanjem plaća treba ublažiti gubitak kupovne moći, posebno za osobe s niskim primanjima. Istodobno bi javna tijela trebala pomno pratiti sekundarne učinke na inflaciju i konkurentnost i uzeti ih u obzir pri određivanju plaća. Osim toga, i dalje je ključno ograničiti rizike za makrofinancijsku stabilnost, kao i makroekonomski učinak strožih financijskih uvjeta. U budućnosti europodručje mora nastaviti poticati uključiv i održiv rast i očuvati svoju globalnu konkurentnost te pritom izbjegavati nastanak razlika u europodručju. U tom su pogledu ključne reforme i ulaganja, među ostalim reforme i ulaganja za poticanje zelene i digitalne tranzicije i otpornosti europodručja. Pravodobno i učinkovito sudjelovanje socijalnih partnera i snažan socijalni dijalog ključni su za potporu oblikovanju politika i opće preuzimanje odgovornosti kojim se potiče provedba.

(5) Nakon znatne ekspanzije povezane s krizom u razdoblju od 2020. do 2022., kojom se doprinijelo odgovoru na vanjske šokove i zaštiti ranjivih kućanstava i održivih poduzeća, očekuje se da će opći smjer fiskalne politike u europodručju 2023. i 2024. biti restriktivan, što je u skladu s potrebom za smanjenjem javnog deficita i razina duga te potrebom za izbjegavanjem poticanja inflacijskih pritisaka, ali će ostati prilagodljiv s obzirom na visoku neizvjesnost. Ekspanzivni smjer fiskalne politike europodručja, u iznosu od oko 4 % bruto domaćeg proizvoda (BDP), u razdoblju od 2020. do 2022. podupirao je gospodarstvo suočeno s krizom uzrokovanom bolešću COVID-19 i skokom cijena energije nakon potpune vojne invazije Rusije na Ukrajinu. Očekuje se da će u 2023. i 2024. opći smjer fiskalne politike postati kontrakcijski, za 0,5 % BDP-a u objema godinama, ponajprije zbog gotovo potpunog ukidanja energetskih mjera povezanih s krizom. Kontrakcijski opći smjer fiskalne politike koji se očekuje u 2023. i 2024. doprinijet će obnovi fiskalnih rezervi tijekom vremena, a time i jačanju održivosti javnih financija. Stoga je ključno osigurati usklađenost s ograničenjima rasta neto rashoda koje je preporučilo Vijeće Europske unije („Vijeće"). Uz održavanje razborite fiskalne strategije, potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri i prema potrebi održati i povećati javna ulaganja te dodatno promicati privatna ulaganja kako bi se poduprlo konkurentnost, uključiv i održiv dugoročni rast te pravednu zelenu i digitalnu tranziciju. Očekuje se da će se javna ulaganja 2023. i 2024. dodatno povećati u većini država članica, uz kontinuiranu potporu iz Mehanizma za oporavak i otpornost uspostavljenog Uredbom (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća3 ([3]) („Mehanizam") i drugih fondova Unije. Javne financije suočavaju se i s pritiskom visokih troškova s obzirom na starenje stanovništva, obranu te manje povoljnu razliku između kamatne stope i stope rasta. U okviru preporuka za pojedine zemlje nizu država članica europodručja preporučeno je da poduzmu mjere za poboljšanje održivosti svojih mirovinskih i zdravstvenih sustava i da donesu porezne reforme. Provedba pregleda državne potrošnje kao redovitog dijela godišnjeg i višegodišnjeg proračunskog postupka doprinijela bi poboljšanju učinkovitosti i kvalitete javnih rashoda. Pregledi državne potrošnje trebaju imati jasno područje primjene, mandat i metodologiju, a njihovi rezultati trebali bi se jasno

([3]) Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

priopćiti javnosti. Mjere kojima se odgovara na agresivno porezno planiranje, izbjegavanje plaćanja poreza i utaju poreza mogu također učiniti porezne sustave učinkovitijima i pravednijima te istodobno podupirati oporavak i povećanje prihoda.

(6) Očekuje se da će se ukupni udio duga u BDP-u europodručja tijekom razdoblja od 2023. do 2024. smanjiti za ukupno 2,8 postotnih bodova i do kraja 2024. dosegnuti 89,7 % BDP-a. Taj je pad uglavnom potaknut rastom nominalnog BDP-a koji premašuje prosječnu kamatnu stopu plaćenu za nepodmireni dug. Međutim, u nekoliko država članica dug je i dalje visok, a općenito više kamatne stope postupno će doprinijeti porastu troškova servisiranja duga, što će se, ostanu li svi ostali elementi nepromijenjeni, negativno odraziti na dinamiku duga. Vijeće je u prosincu 2023. postiglo dogovor o paketu o preispitivanju gospodarskog upravljanja koja se sastoji od uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o učinkovitoj koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom proračunskom nadzoru i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1466/97, uredbe Vijeća o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1467/97 o ubrzanju i pojašnjenju provedbe postupka u slučaju prekomjernog deficita i direktive Vijeća o izmjeni Direktive 2011/85/EU o zahtjevima za proračunske okvire država članica. Reformom okvira gospodarskog upravljanja nastoje se promicati realistične, održive i postupne fiskalne prilagodbe vođene srednjoročnim planovima za pojedine zemlje te ojačati održivi rast poticanjem relevantnih reformi i ulaganja. Reformiranim okvirom gospodarskog upravljanja osigurat će se veća razina jasnoće i predvidljivosti za fiskalnu politiku u budućnosti, uz istodobno promicanje održivosti duga i gospodarskog rasta.

(7) Neto trošak hitnih mjera potpore poduzetih za ublažavanje gospodarskih i socijalnih posljedica povećanja cijena energije ostao je visok u 2023. iako je nešto pao u kontekstu pada cijena energije u odnosu na vrhunac dosegnut 2022. Komisija procjenjuje da neto proračunski trošak takvih hitnih mjera potpore iznosi 1,0 % BDP-a europodručja u 2023., što je smanjenje u odnosu na 1,3 % u 2022. Iako se usmjeravanje poboljšalo, gotovo polovina povezanih proračunskih troškova otišla je 2023. na mjere kojima se uređuju cijene koje nisu usmjerene na ranjiva kućanstva i poduzeća. Očekuje se da će se većina mjera postupno ukinuti tijekom 2024., u skladu s očekivanom stabilizacijom cijena energije. Ako se te procjene ostvare, preostali proračunski trošak za europodručje u cjelini iznosit će oko 0,2 % BDP-a u 2024. Međutim, dođe li do novog porasta cijena energije na razine koje bi zahtijevale nove mjere potpore ili nastavak postojećih, takve bi mjere potpore trebale biti usmjerene na zaštitu ranjivih kućanstava i poduzeća i trebale bi biti fiskalno pristupačne te bi trebale očuvati poticaje za uštedu energije. Općenitije gledano, te neovisno o energetskim mjerama povezanima s krizom, snažnija primjena oporezivanja u vezi s okolišem, u skladu s načelom „onečišćivač plaća”, zajedno s postupnim ukidanjem subvencija za fosilna goriva kojima se ne otklanja energetsko siromaštvo niti osigurava pravedna tranzicija, kao i drugih subvencija štetnih za okoliš, mogla bi doprinijeti povećanju fiskalnog prostora za države članice europodručja.

(8) Održavanje dostatno visoke razine visokokvalitetnih javnih ulaganja može pomoći u mobilizaciji privatnih ulaganja, poticanju potencijalnog rasta i konkurentnosti te podupiranju zelene i digitalne tranzicije, kao i jačanju društvene i gospodarske otpornosti. U tom je pogledu prioritet potpuna provedba reformi i ulaganja u okviru Mehanizma i fondova kohezijske politike. Provedba nacionalnih planova za oporavak i otpornost uvelike je u tijeku, ali napredak se razlikuje među državama članicama te je u nekim slučajevima potrebno pojačati provedbu kako bi se nadoknadila nagomilana kašnjenja. Komisija je do sredine studenoga zaprimila 34 zahtjeva za plaćanje od 19 država članica europodručja i isplatila ukupan iznos od 162,1 milijarde EUR u bespovratnim sredstvima i zajmovima. Taj iznos obuhvaća 51,6 milijardi EUR isplaćenih u obliku pretfinanciranja i 110,5 milijardi EUR isplaćenih nakon što su ostvarene ključne etape i ciljne vrijednosti. Brzina isplata u 2023. bila je nešto sporija od očekivane, djelomično zbog toga što su države članice usredotočene na reviziju svojih nacionalnih planova za oporavak i otpornost zbog promjena u dodjeli bespovratnih sredstava, novih zahtjeva za zajmove i uvođenja poglavljâ o planu REPowerEU. Od početka krize uzrokovane bolešću COVID-19 državama članicama europodručja isplaćeno je gotovo 120 milijardi EUR u okviru kohezijske politike, odnosno Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda, Europskog socijalnog fonda i Inicijative za zapošljavanje mladih. U kontekstu preispitivanja kohezijske politike u sredini programskog razdoblja države članice imat će priliku preispitati programe kohezijske politike i dodijeliti sredstva za odgovor na hitne potrebe i nove izazove. U ciklusu europskog semestra 2024. pružit će se smjernice za preispitivanje u sredini programskog razdoblja i pomoći u usmjeravanju financiranja s obzirom na socioekonomski kontekst i izazove u državama članicama i njihovim regijama, uz nastavak promicanja komplementarnosti s Mehanizmom i drugim fondovima Unije.

(9) Promicanje privatnih ulaganja, inovacija i razvoja vještina ključno je za povećanje produktivnosti i jačanje konkurentnosti europodručja, posebno kako bi se poduprlo zelenu i digitalnu tranziciju. Uklanjanjem prepreka ulaganjima, među ostalim s pomoću reformi kojima se pojednostavnjuju i digitaliziraju planiranje, izdavanje dozvola i drugi administrativni postupci, doprinijelo bi se poticanju privatnih ulaganja. Tome mogu doprinijeti i industrijska politika i politike usmjerene na stranu ponude, i to podupiranjem ulaganja, zaštitom konkurentnosti i izbjegavanjem rizika povezanih s prekomjernim oslanjanjem na ograničen broj trećih zemalja za ključne tehnologije, sirovine i industrijske ulazne elemente. Kao dio industrijskog plana u okviru zelenog plana za doba nulte neto stope emisija Komisija je predložila nekoliko inicijativa za jačanje strateških sektora, uključujući Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi okvira mjera za jačanje europskog ekosustava za proizvodnju proizvoda tehnologija s nultom neto stopom emisija (Akt o industriji s nultom neto stopom emisija), Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi okvira za sigurnu i održivu opskrbu kritičnim sirovinama i o izmjeni uredbi (EU) br. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 i (EU) 2019/1020 te Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Platforme za strateške tehnologije za Europu („STEP”) i o izmjeni Direktive 2003/87/EZ, uredaba (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 i (EU) 2021/241 (prijedlog STEP-a). Iz Inovacijskog fonda i Fonda za modernizaciju također se pruža financijska potpora za potrebnu tranziciju u privatnom sektoru. Osim toga, donošenjem privremenog okvira za mjere državne potpore u kriznim situacijama i za tranziciju radi potpore gospodarstvu nakon ruske agresije na Ukrajinu Komisija je državama članicama omogućila da iskoriste fleksibilnost predviđenu u okviru pravila o državnim potporama kako bi poduprle mjere u sektorima koji su ključni za tranziciju prema klimatskoj neutralnosti. Iako su države članice europodručja poduzele mjere za potporu sektorima koji su najizloženiji energetskoj krizi i za potporu zelenoj tranziciji, o takvim se mjerama općenito odlučuje na nacionalnoj razini, što uključuje rizik od narušavanja jednakih uvjeta na unutarnjem tržištu. Prijedlog o STEP-u usmjeren je na to da se zadovolji povećana potreba za javnim ulaganjima Unije u strateške tehnologije i potaknu mnogo veća privatna ulaganja te se njime može pomoći u očuvanju kohezije i unutarnjeg tržišta. Snažna tržišta kapitala ključna su za uključivo, konkurentno i otporno gospodarstvo europodručja. Dublja unija tržišta kapitala (CMU) pomogla bi u mobilizaciji potrebnog privatnog financiranja za zelenu i digitalnu tranziciju, smanjenju rascjepkanosti i poboljšanju pristupa financiranju. U veljači 2023. Europsko vijeće pozvalo je Vijeće i Europski parlament da ubrzaju provedbu akcijskog plana za CMU unapređenjem i dovršetkom rada na zakonodavnim prijedlozima u tom području. Euroskupina je u svibnju 2023. utvrdila cilj postizanja dogovora do ožujka 2024. o područjima u kojima bi Komisija trebala razmotriti daljnje produbljivanje CMU-a. U okviru rada na EMU-u Komisija je 2023. podnijela paket prijedloga o pravnom okviru za digitalni euro koji se sastoji od Prijedloga uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o euronovčanicama i eurokovanicama kao zakonskom sredstvu plaćanja, Prijedloga uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uslugama digitalnog eura koje pružaju pružatelji platnih usluga osnovani u državama članicama čija valuta nije euro i o izmjeni Uredbe (EU) 2021/1230 Europskog parlamenta i Vijeća te Prijedloga uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uvođenju digitalnog eura. Digitalnim eurom, kojim bi se dopunila gotovina izražena u eurima, poduprlo bi se digitalizaciju gospodarstva i inovacije u plaćanjima malih vrijednosti te istodobno smanjilo fragmentaciju plaćanja u cijeloj Uniji. Započne li se s njegovim izdavanjem, digitalni euro uveo bi novu mogućnost upotrebe novca središnje banke bez rizika u europskim platnim uslugama. Olakšala bi se i prekogranična plaćanja te bi se doprinijelo jačanju međunarodne uloge eura, kao i otvorene strateške autonomije Unije.

(10) Unatoč usporavanju zamaha rasta, tržište rada i dalje je otporno. U kontekstu nedostatka radne snage i vještina te povećane tendencije zadržavanja radne snage u poduzećima zaposlenost je 2023. nastavila rasti, a uz nju i odrađeni sati. Iako su rezultati u državama članicama općenito dobri, neke su skupine i dalje nedovoljno zastupljene na tržištu rada, uključujući žene, mlade i niskokvalificirane osobe te osobe s invaliditetom. Aktivne politike tržišta rada, zajedno s pružanjem kvalitetnog i cjenovno pristupačnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i skrbi, kao i dugoročne skrbi, imaju ključnu ulogu u poticanju sudjelovanja i podupiranju pružanja i stjecanja vještina, među ostalim za zelenu i digitalnu tranziciju, te pozitivan učinak na potencijalni dugoročni rast proizvodnje i konkurentnost. Promicanje boljih radnih uvjeta i dopunjavanje iskorištavanja potencijala talenta unutar Unije, upravljanje zakonitim migracijama iz trećih zemalja te osiguravanje poštovanja i provedbe radničkih i socijalnih prava mogu pomoći u rješavanju problema nedostatka vještina i radne snage. Države članice europodručja u 2022. izdale su 664 000 prvih radnih dozvola državljanima trećih zemalja za potrebe zapošljavanja, pri čemu se ta brojka tijekom prethodnih deset godina gotovo utrostručila.

(11) Nominalne plaće povećale su se 2022. (+ 4,8 %) i tijekom prvih mjeseci 2023. zbog visoke inflacije i nedostatka radne snage na tržištima rada. Iako je time djelomično ublažen gubitak kupovne moći, rast nominalnih plaća nije pratio inflaciju (- 3,7 % za realne plaće 2022.). Nominalni rast plaća vjerojatno će biti snažan tijekom 2023. i 2024., a realne plaće trebale bi umjereno rasti, čime će se ojačati domaća potražnja. Istodobno, očekivani rast plaća može utjecati na cijene robe sa snažnom komponentom domaćeg rada, kao što su usluge, iako bi se učinak na cijene mogao ublažiti ako se poniše prethodna povećanja jedinične dobiti. Veće plaće, ako ne budu popraćene povećanjem produktivnosti, mogle bi utjecati i na konkurentnost, a trajne razlike unutar europodručja mogle bi, uz ostale čimbenike, dovesti do makroekonomskih neravnoteža. Stoga bi, u skladu s nacionalnim praksama i poštujući ulogu socijalnih partnera, u sporazumima o plaćama trebalo na odgovarajući način uzimati u obzir kretanja u europodručju uz sektorsku i nacionalnu dinamiku.

(12) Povećanje troškova života, uglavnom povezano s energetskom krizom i povezanim pogoršanjem u pogledu trgovine, imalo je negativan učinak na realni dohodak i ostavilo znatne socijalne posljedice. U 2022. cijene stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih goriva porasle su 17,5 %, cijene hrane i bezalkoholnih pića 10,5 %, a cijene prijevoza 11,2 %. Kućanstva s niskim prihodima bila su primorana na osobito velike prilagodbe zbog troškova života. U više od polovine država članica europodručja došlo je do povećanja materijalne i socijalne oskudice, kao i energetskog siromaštva, unatoč nominalnim kretanjima plaća i mehanizmima potpore. U nekoliko država članica povećanje troškova života nerazmjerno je pogodilo starije osobe i osobe koje žive u ruralnim područjima.

(13) Bankovni sektor europodručja pokazao se otpornim unatoč raznim epizodama povećanih previranja na tržištu. Bankovni sektor europodručja sada je dobro kapitaliziran i profitabilan, što je potvrđeno testiranjem otpornosti na stres na razini Unije 2023. koje je provelo Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo uspostavljeno Uredbom (EU) br. 1093/2010 Europskog parlamenta i Vijeća4 ([4]). Uz pooštravanje monetarnih standarda i standarda kreditiranja, kreditni tokovi u privatni sektor znatno se usporavaju. U budućnosti postoji rizik od slabije kvalitete imovine ako se makroekonomski izgledi naglo pogoršaju, a kamatne stope ostanu visoke tijekom duljeg razdoblja. Istodobno, sektor nebankovnog financijskog posredovanja može se suočiti s ranjivostima. U kontekstu strožih uvjeta financiranja, pravodobno praćenje rizika, proaktivna suradnja s dužnicima i aktivno upravljanje neprihodonosnim kreditima bit će važni za održavanje sposobnosti financijskog sektora da financira gospodarstvo. Mogu se pojaviti i drugi rizici za financijska tržišta. Osobito bi veće premije rizika u kontekstu postrožavanja uvjeta likvidnosti mogle dovesti do snažnije i potencijalno nepravilne korekcije cijena imovine. Potrebno je pomno pratiti i kontinuiranu prilagodbu na tržištu stambenih i poslovnih nekretnina. Rast kamatnih stopa i pogoršanje kapaciteta za servisiranje duga mogu dovesti do znatnih korekcija cijena nekretnina i mogli bi uzrokovati financijsku nestabilnost.

(14) U izjavi sa sastanka na vrhu država europodručja iz ožujka 2023. čelnici europodručja ponovno su istaknuli svoju obvezu dovršenja bankovne unije, u skladu s izjavom Euroskupine od 16. lipnja 2022. U tom kontekstu Komisija je u travnju 2023. podnijela prijedlog o reformi okvira za krizno upravljanje bankovnim sektorom i osiguranje depozita. Taj prijedlog usmjeren je na izgradnju okvira koji je prikladan za banke koje propadaju, neovisno o njihovoj veličini i poslovnom modelu, uključujući manje aktere, kako bi se time očuvala financijska stabilnost, upotreba javnih sredstava svela na najmanju mjeru, a povjerenje deponenata ojačalo. Euroskupina se obvezala da će naknadno preispitati stanje bankovne unije i sporazumno utvrditi moguće daljnje mjere u vezi s drugim neriješenim elementima za jačanje i dovršetak bankovne unije. Osim toga, ratifikacijom revidiranog Ugovora o uspostavi Europskog stabilizacijskog mehanizma, kojim se omogućuje uvođenje zajedničkog zaštitnog mehanizma za jedinstveni fond za sanaciju uspostavljen Uredbom (EU) br. 806/2014 Europskog parlamenta i Vijeća5 ([5]), dodatno bi se ojačala otpornost europodručja,

([4]) Uredba (EU) br. 1093/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o osnivanju europskog nadzornog tijela (Europskog nadzornog tijela za bankarstvo), kojom se izmjenjuje Odluka br. 716/2009/EZ i stavlja izvan snage Odluka Komisije 2009/78/EZ (SL L 331, 15.12.2010., str. 12., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2010/1093/oj).

([5]) Uredba (EU) br. 806/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2014. o utvrđivanju jedinstvenih pravila i jedinstvenog postupka za sanaciju kreditnih institucija i određenih investicijskih društava u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma i jedinstvenog fonda za sanaciju te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1093/2010 (SL L 225., 30.7.2014., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/806/oj).

PREPORUČUJE da u razdoblju od 2024. do 2025. države članice europodručja pojedinačno, među ostalim provedbom svojih nacionalnih planova za oporavak i otpornost, i zajednički u okviru Euroskupine poduzmu sljedeće:

1. donesu koordinirane i razborite fiskalne politike kako bi se dug zadržao na razboritim razinama ili kako bi se udjeli duga nastavili uvjerljivo smanjivati. Iako bi politike trebale ostati prilagodljive s obzirom na prevladavajuću neizvjesnost, postignu restriktivan opći smjer fiskalne politike u europodručju u skladu s preporukama Vijeća za pojedine zemlje te time ojačaju održivost javnih financija i izbjegnu poticanje inflacijskih pritisaka. Što je prije moguće u 2024. okončaju hitne mjere potpore povezane s energijom i iskoriste povezane uštede kako bi se smanjili deficiti. Razvijaju fiskalne strategije za postizanje razborite srednjoročne fiskalne pozicije i, prema potrebi, jačanje održivosti duga odlučnom, diferenciranom, postupnom i realističnom konsolidacijom u kombinaciji s visokokvalitetnim javnim ulaganjima i reformama, osobito kako bi se ostvario veći održivi rast i povećala otpornost europodručja na buduće izazove. Prema potrebi u takve strategije uključe mjere za daljnje povećanje učinkovitosti i kvalitete javnih rashoda te poboljšanje održivosti i primjerenosti mirovinskog i zdravstvenog sustava te sustava dugotrajne skrbi;

2. održavaju visoke razine javnih ulaganja radi potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji, jačanja produktivnosti, konkurentnosti i otpornosti te poticanja gospodarske i društvene otpornosti. Osiguravaju kontinuiranu, brzu i djelotvornu provedbu nacionalnih planova za oporavak i otpornost, uključujući njihova poglavlja o planu REPowerEU. U potpunosti iskoriste programe kohezijske politike i osiguraju da se u preispitivanju programa kohezijske politike u sredini programskog razdoblja uzmu u obzir, među ostalim, novi izazovi i preporuke utvrđeni u europskom semestru i napredak u provedbi europskog stupa socijalnih prava, a da se pritom ne smanje ukupne ambicije tih programa;

3. u skladu s nacionalnim praksama i poštujući ulogu socijalnih partnera, podupiru kretanja plaća kojima se ublažava gubitak kupovne moći, posebno za osobe s niskim dohotkom, uzimajući u obzir rizike za inflaciju i dinamiku konkurentnosti te izbjegavajući trajne razlike unutar europodručja. Promiču usavršavanje i prekvalifikaciju, među ostalim za zelenu i digitalnu tranziciju. Provode aktivne politike tržišta rada kako bi se odgovorilo na problem nedostatka radne snage i vještina te povećali produktivnost i rast. Promiču bolje radne uvjete kako bi se privuklo i zadržalo radnike te time riješio problem nedostatka radne snage. Poduzmu mjere za olakšavanje upravljanja zakonitom migracijom radnika iz trećih zemalja u zanimanjima u kojima nedostaje radne snage, uz potpunu usklađenost s iskorištavanjem potencijala talenta iz Unije. Štite i jačaju odgovarajuće i održive sustave socijalne zaštite i uključenosti. Osiguraju djelotvorno sudjelovanje socijalnih partnera u oblikovanju politika i jačaju socijalni dijalog;

4. uklanjaju prepreke ulaganjima kako bi se smanjio prevladavajući jaz u ulaganjima u zelenu i digitalnu tranziciju. Poboljšaju pristup financiranju, posebno za inovativna poduzeća te mala i srednja poduzeća, daljnjim napretkom u produbljivanju i jačanju unije tržišta kapitala. Osiguraju da javna potpora za relevantne strateške sektore bude ciljana, bez narušavanja jednakih uvjeta na unutarnjem tržištu i u cilju jačanja konkurentnosti europodručja i otvorene strateške autonomije Unije. Nastave jačati međunarodnu ulogu eura i ostvare daljnji napredak u radu na digitalnom euru;

5. čuvaju makrofinancijsku stabilnost, održavaju kanale kreditiranja gospodarstva i izbjegavaju rizik od financijske fragmentacije. Prate rizike povezane sa strožim financijskim uvjetima, posebno rizike koji se odnose na kvalitetu imovine i moguće korekcije cijena imovine, među ostalim na tržištima nekretnina. Prate kretanja u bankovnom sektoru i nebankovnom financijskom posredovanju kako bi se spriječilo stvaranje sistemskog rizika i negativnih učinaka prelijevanja na gospodarstvo. Dovrše bankovnu uniju nastavkom rada na svim neriješenim elementima.

6. U okviru daljnjeg postupanja u vezi s produbljivanjem ekonomske i monetarne unije (EMU) trebalo bi uzeti u obzir pouke stečene tijekom osmišljavanja i provedbe sveobuhvatnog odgovora gospodarskih politika Unije na krizu uzrokovanu bolešću COVID-19. Napredak u produbljivanju EMU-a trebao bi se nastaviti uz potpuno poštovanje unutarnjeg tržišta Unije te na otvoren i transparentan način prema državama članicama izvan europodručja.

Sastavljeno u Luxembourgu 12. travnja 2024.

*Za Vijeće*

*Predsjednik/Predsjednica*

V. VAN PETEGHEM